

Erzsébetváros és vidéke.

Társadalmi, közművelődési, közigazgatási és közgazdasági hetilap.

Előfizetési árak: Egész évre 6 K, félévre 3 K, negyedévre 1 K 50 f, egyes szám 12 f. Hivatalos hirdetések díja: 100 szó után 4 K, minden megkezdett további 100 szó után 1 K 50 f. Nyilttéri közlemények soronként 30 f. Egyéb hirdetések díjai a kiadóhivatalban tudhatók meg.

Megjelenik
minden vasárnap.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőség címére küldendők.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Névtelenül beküldött cikkeket lapunkban nem közölhetünk.

Az utcák befásításáról.

Mint hogy a növények s különösen a fák a körleg széndioxidját s ammoniákját felemésztik, a bennök levő élelyt meg kibocsátják s így a levegőt megtisztítják, ezért minden valamire való helység arra törekszik, hogy üres tereit és utcáit befásítsa, illetve parkirozza. Ha az ilyen befásítást különböző helységeken megfigyeljük, a következő tapasztalatokra jutunk:

Némely helyen sajnálják az egészséges, a talaj kívánalmainak megfelelő, kellően nevelt és kifejlődött fák beszerzésére a költséget s az erdőről hozott idős, gyökér nélküli, vagy fiatal, gyenge a szélnek s a pajkos gyermekek kezének ellent állni nem tudó fákkal igyekeznek a célt elérni. Más helyen meg nem sajnálják a kiadást, hozatnak is fát, de a talajt nem veszik tekintetbe s még hozza az ültetést és gondozást nem szakértő munkásokkal eszközlik. A vagyonosabb helységben meg azt látjuk, hogy az utca asfalt burkolattal van ellátva vagy pedig kerámitteglákkal, vagy granitkockákkal van kikövezve s a járda belső oldalán kellő távolságban

egy-egy vaskerettel körülvett porfogó lyukat hagynak s ebbe a nagy költséggel szerzett fát gondosan beültetik. Az ilyen eljárással eszközölt fásítással nem érünk célt, mert a fától azt kívánjuk, ami a természet törvényébe ütközik, sőt a legnagyobb foku növénykínzást is elkövetjük vele.

A kellő gyökér nélküli fából ép nem lehet, a nagyon fiatal meg a pajkos gyermekek vagy a szél áldozatává lesz s ha megmarad is, görbe lesz belőle. A meg nem felelő talajba vagy az asfalt s egyéb burkolatok közé ültetett fa pedig a biztos sirba van elhelyezve, mert az ilyen egy-két évi kinlódás után biztosan kipusztul.

Ha egy növény ültetése még egy girbe-görbe, sárgulásnak indult fákkal bíró utcán, sir a lelke s növényvédő egyesületre gondol, hogy amint az állatvédő egyesület megvédelmezi az állatot kínzója ellen, a fa is lenne megvédve azokkal szemben, akik vele a természet törvényei ellen bánnak el.

Nem azért foglalkozunk e tárggyal, mintha városunk utcái befásításánál a fent jelzett hibák valamelyike el lett volna

követve — hisz mindenki elismeri, hogy a város a fásításra sokat áldozott és áldoz s a fásítás kellő szakértelem- és eredménynyel közeledik a cél felé — hanem azért, hogy tekintettel a közelebb eszközendő kövezésre, nehogy mi is a fent jelzett hibák egyikébe essünk és a burkolat közt hagyott porfogó lyukba — a biztos sirba — ültessük el annak idején a főteret díszítő és a levegőt tisztító fáinkat

Ezen tekintetben óvakodásra van szükség s hogy azt megérthessük, lássuk röviden a fák, illetve a növények életfeltételeit s egyéb sajátságait.

Ha az eső elől egy lombos fa alá menekülünk, azt tapasztaljuk, hogy a fa lombja megvéd minket a megázástól, míg a fa kör alakú területének széle, vagyis a korona határa alatt elterülő gyűrű átva azva s ha e helyen leásnánk, megtalálnók a fa hajszálgököreit, amelyek a víz felszívására szolgálnak. Ezek tehát annyira terjednek szét a föld alatt, mint a mennyire a korona szétterpeszkedik a föld felett. Tehát a növényre nézve fontos élettani összefüggés van a kettő között. Esőzés alkalmával a víz későre jut a korona alá, mert a természet úgy ren-

TÁRCA.

Báró Kempelen Farkas emlékezete.

1804. március 26.-án halt meg Bécsben br. Kempelen Farkas, kinek sakkautomatája szinte kerek száz esztendőn át tartotta csodálkozásban a világot és még akkor is midőn tisztában voltak azzal, hogy szellemes család az egész, még akkor is szellemdús találmányhoz méltóan bámulták.

Br. Kempelen Farkas 1734. jan. 23.-án született Pozsonyban és 1769-ben állott elő nagy feltűnést keltő sakkautomatájával. Beszéli, hogy br. Kempelen találmányára az impulsust Mária Teresia adta.

Mária Teresia, kinek udvarához tartozott br. Kempelen Farkas, mint kamarás. — Résztvett a mágnességi kísérletekben, melyek akkor a fejedelmi udvarokban divatosak voltak és ily alkalmakkal ígérte meg br. Kempelen, hogy az eddigieknél sokkal művészesebb és csodálatosabb kísérletet mutat be. Szabadságot kért a királynőtől fél esztendőre és aztán bemutatta automatáját, melynek főtítka szerinte a mágnesség.

Automatája emberi alakú, mely egy zsámoly mögött, melyen a sakktábla feküdt, széken ült és a legnagyobb ügyességgel sakkozott.

Mint később kimutatták, csaláson alapult az egész, mert az emberalakú automatában tényleg ember ült.

Nagyon szellemesen szerkesztette meg Kempelen a gépezetet, kitűnik abból is — és ezt mindenki elismeri, — hogy br. Kempelennek sikerült évtizedekig csalódásban tartania a világot és bár mindenki állította, hogy élő ember van a gépezetben, Kempelen halálláig senki sem tudta eloszlatni a kétséget.

A „Leipziger Magazin für Naturkunde, Mathematik und Oekonomie“, 1784-ben, hozott ugyan kimerítő leírást a gépezetről, de először is az a tudósok egy nagyon kis körén túl nem hatolt, másodsor pedig az egész leírás olyan volt, hogy abból senkisé nem kaphatott feleletet arra a kérdésre: vajjon csakugyan volt-e élő ember a gépezetben vagy sem?!

Igy aztán Kempelen beutazta német — angol és francia országot, mindenütt nagy feltűnést keltve; a legkitűnőbb sakk mesterek játszottak az automatával és rendkívül ritkán fordult elő, hogy legyőzzék azt, a legtöbb esetben az automata nyerte meg a játékot. — Ha csakugyan élő ember volt benne, akkor annak oly nagy

művésznél kellett lennie, hogy mindenütt feltűnést keltett volna.

Br. Kempelen halála után azt beszélték, hogy Worowski nevű lengyel volt a gépezetben, ki a Katalin császárnő ellen kitört katonai felkelésben részt vett és egy ágyú golyó leszakította mindkét lábát. Testének csonkasága és a sakkjátékban való művészete tették őt alkalmassá a sakkautomata szerepének játszására.

Mint hogy br. Kempelen automatája, feltalálójának halála után még körülbelül félszázadig szerepelt tehát sokan lehettek, kik a sakkautomata szerepére képesek voltak. — Mindenesetre nagyon szellemesen volt összeállítva a gépezet, mert semmi sem látszott a benne levő alakból. —

Honnan láthatta a belsejében rejtő ember a sakktáblát és a rajta levő figurákat és hogyan játszhatott szabályszerűen? —

Ha ezek valók br. Kempelenről és Mária Teresiáról úgy a kamarás teljes joggal állíthatja, hogy a királynénak a mágnesség egyik csodáját mutatja be, mert kétségtelen, hogy ez is szerepet játszott benne. Úgy Kempelen, mint Mälzel, bécsi mechanikus, ki Kempelen halála után az automatát átvette, mindig kinyitották játék előtt mindkét oldalát a gépezetnek, hogy a közönség meggyőződhessék róla, mikép nincsen ember benne.

dezte, hogy a levelek teravnélküli állása, ez „centrifugalis vízlevezető“ készülék oda vezesse a vizet, ahol a fölszívó készülékek elhelyezve vannak. Ezért van az, hogy a fa ültetés alkalmával a korona visszametszése arányában a gyökereket is hasonló mértékben kell megkurtítani.

Ebből az következik, hogy a fa csak addig fog jól tenyészni, míg a gyökerek s így a korona is köburkolat, vagy asphaltnak neki hagyott lyukat túl nem lépik. Amint a korona nő, azon arányban terjed a gyökérzet is a burkolat alá s így nem jut többé víz a gyökerek felszívó részeihez, mert amint a gyökerek tovább és tovább nőnek, elvesztik a törzsfelé eső részükön a hajszálygyökereket, kérges szövettel vonatnak be; a törzsből közvetlenül elágazó gyökerek a víz s egyéb táplálék fölvetelére kénytelenek s így a fa ezen állapot elérése után föltétlenül beteg lesz.

A jelzett burkolatok közé vájt nyílásba kisebb esőzés alkalmával esővíz nem juthat, nagy esőzés — vagy hosszasan tartó esőzésnél pedig az egyenesen leszárog s abból a hajszálygyökerekhez nem jut annyi, amennyi a fa szükségletét fedezni képes lenne s ha a talaj nagyon kötött, nagyon nehezen ereszti át a vizet s az a burkolat alatt — tehát a hajszálygyökerek táján — sok ideig fog maradni s minthogy levegő nem juthat oda, azok a vegyfolyamatok — melyek a növény tenyésztéséhez szükségesek — nem mehetnek végbe, a gyökér megpenészedik, rothadásnak indul s a rothadó termékekből élősködő ászkák lepik el s a fa kezd sárgulni s lassan-lassan az enyésztt biztos áldozata lesz.

Ime azt föltétlenül megkívánja a helyes befásítás szabálya, hogy a fák környezete — még pedig akkora területen, mint a mily koronájú fákat fajta szerint nevelni

akarunk — ne legyen kövezve vagy asphaltnal burkolva.

Amint a fentiekből látható, a befásításkor számolni kell a növényélet feltételeivel s vagy adjuk meg azt az elültetett fának, vagy ellenkező esetben ne is fogjunk a fásításhoz.

Azt azonban hangsúlyozni kívánom, hogy az utcákba észszerűen ültetett és jól fejlődő fák oly áldásos befolyással vannak nemcsak egészségügyi, de esztétikai s egyéb szempontból is a lakosságra, hogy nagy áldozatok árán is minden üres tért be kell fásítani.

E.

Dániel Márton

Erzsébetváros régebbi országos képviselője meghalt.

Dániel Márton 1836-ban született Erzsébetvárosban. Középiskoláit Nagy-Szebenben végezte, a műegyetemet Bécsben. Aztán útra kelt és bejárta nyugati Európa legnagyobb részét. — Alkotmányos aeránk kezdetén Felső-Fehérvármegye tiszteletbeli aljegyzőjeként lép nyilvános pályára; később a baláni rézbánya vezérigazgatója, majd a pozsonyi Nobel-féle dinamitgyár igazgató tanácsosa, — s ez állását nagytudással, szorgalommal töltötte be holtá napjáig. 1869-ben választották meg képviselőnek első ízben, szülővárosában. Később legyőzte városunk jelenlegi képviselője, — s Dániel az országgyűlés tartama alatt, mint tanfőügyelő szolgálta hazáját, s Kis- és Nagykükküllő vármegyéket, nagyot lendítve a népoktatáson. Később ismét képviselő, még a pozsonyi dinamit gyárnál betöltött állása nem tette incompatibilissé. A parlamentben nagy tevékenységet fejtett ki. Tagja és előadója volt a törvényszékek területét beosztó országos, huszonötös bizottságnak, — több országgyűlésen egyik szakelőadója a közoktatási bizottságnak. Állandó tagja ez utóbbinak s a gazdasági bizottságnak. — Mint delegatus több ízben tevékeny részt vett a közügyei bizottságok budapesti, mint bécsi tárgyalásain. — Ő Felsége királyi tanácsos címadoományozásánál méltányolta érdemeit. —

Áldassék emlékezete. —

HELYI HIREK.

Közügyülés. Az erzsébetvárosi műkedvelők szintársulata május hó 1-én délelőtt 11 órakor a Takarékszóló nagytermében tartja alakuló közgyűlését, melyre az érdeklődők ezennel meghívattak.

Talált tárgy. A gimnázium igazgatója az alsó réten egy ezüstgombos lovagló pálcát talált, melyet igazolt tulajdonosa nála átvehet. Ha gazdája nem kerülne, térkép mutatónak fogja az iskolában használni.

A polgári Otthonból vesszük a következő értesítést. A „Polgári Otthon“ olvasóköri f. hó 17-én este a kör tagok részére Koréh Endre elnök, sikerült előadást tartott. Előadásának tárgyát a színházak ismertetése képezte. A színházak, mint a műveltség fejlesztésének eszközei, — úgy mond — a görögöknél, majd a rómaiaknál virágzottak. A középkorban már hanyatlást tapasztalunk, de annál jobban fellendültek korunkban, mit hazánkban is leginkább az bizonyít, hogy nemcsak fővárosunkban szaporodnak napról-napra a szebbnél-szebb színházak, hanem vidéki városaink is vetélkedve sietnek Thalia papjainak állandó lakást emelni, igazolásul annak, hogy népünk a műveltség iránt kellő érzékel bir.

Végül a tagokat és vendégeket a művelődés ezen fontos ágának illő méltánylására buzdítva bevégezte előadását.

Ávedik Lukács főesperestől kitűzött pályadíj kiadása. A husvétii szentgyakorlatok alkalmával Ávedik Lukács főesperes úr 20 korona jutalomdíjat tűzött ki annak a főgimnáziumi tanulónak, ki az ez alkalommal tartott kilenc prédikációt legértelmesebben leírja. A gimnázium növendékei közül többen nyújtottak be pályamunkát, ezek közül hármát, mint legjobb az igazgatóság áttett a főesperes úrhoz, ki is közülök Csiby Andor VI. osztályos tanuló dolgozatát találta a legjobbnak, illetőleg a jutalomra érdemesnek. Kerületünk főesperesének, ki intézetünk iránt való érdeklődésének, ezúttal is tanúságát adta, ezennel köszönetet mond a főgimnázium igazgatóságára.

Budapesten rekedtek. — Ávedik Lukács főesperes. Híveit táviratilag nyugtatta meg. Városunk rendőrkapitányát Bokross Emilt is utolérte végzete. Szintén Budapesten rekedt. —

Csak kerek, emeltyük és rúgók látszottak. Ezek azonban csak egy áttetsző választó falra voltak festve és tükröződés által optikai csalódás állott elő, mely úgy mutatta, mintha az egész belső rész tele lenne kerekkel.

Annak, ki az automata belsejében volt, nagyon jó játékosnak kellett lennie, azonban olyan valakivel kellett játszania, kinek játékát nem láthatta és annak húzásaira mégis húzással kellett felelnie.

Ebből, akármennyit is gondolkoztak rajta, nem tudtak kiokosodni s nem is akarták elhinni, hogy élő lény van az automatában. A láthatatlan lény pedig számlon ült, viaszgyertyától kapott világosságot, melyet a tulajdonos mindig betett játék előtt, azt adván okul, hogy a nézőközönségnek látnia kell a gépezet belsejét. — Nyílás is volt rajta, hogy a játékos levegőt kaphasson.

A rejtett játékosnak hajós sakktáblája volt, mely a többtől abban különbözik, hogy a sakfigurákat az alapjukba erősített, s a tábla kockáiba fűrt lyukakba illő szögek rögzítik, tehát szilárdan állanak, nehogy a hajó rengése miatt felboruljanak. Ez az elővigyázat azért volt szükséges, nehogy valamely kellemetlen véletlen következtében a mozgásaiban feszélyezett játékos zavarba jusson. — Feje fölött volt az a sakktábla, melyen az automata a publicum előtt játszott.

Ez rendkívül vékony átlátszó lap, melynek mása ott volt az automata belső részében. A belső sakktáblának minden kockája el volt azonban látva egy-egy vasnyelvecskével, melyek azonnal felemelkedtek, mihelyt a külső táblán valamely figurát a megfelelő kockára tettek; de lejesek voltak a nyelvecskéik. Így tehát a gépezet belsejében jelenlevő ember jól láthatta, amit kívül játszottak és saját sakktábláját aszerint igazíthatta. — A rejtett játékos baloldalán mozgatható vasfogantyú volt, mely rúgók által összeköttetésben volt az automata bal karjával és a játékos tetszése szerint volt igazgatható.

Már elejétől fogva csodálkoztak azon, hogy az automata balkezű, de Kempelen azt állította, hogy ez csupán véletlenségből történt. Az azonban kétségtelen, hogy az automata azért volt balog, mert a játékosnak jobb kezére szüksége volt a játéknál.

1788-ban Kempelen egy beszélő automatát talált fel, mely 3—4 éves gyerek hangját utánozta, s mely szintén nagy feltűnést keltett.

Erről is azt állították némelyek, hogy gyermek, vagy törpe rejtőzik benne, mások meg ellenkezőleg, tagadták. Más nyitja is lehetett a dolognak, melyre Kempelen életében nem is gondoltak. — Kempelen báró sok oldalú műveltséggel bírt, különösen a hangképzéssel sokat

foglalkozott és egy, természetesen komolyan nem vehető művet is adott ki: az emberi beszéd mechanikájáról, mely, huszonhét rézmetszettel Bécsben jelent meg; nagyonis könnyen megtanulhatta hasbeszélés művészetét. — Automatája így nem volt egyéb közönséges bábnál, mely arra volt hivatva, hogy művészetéről a figyelmet elterelje.

Miután Kempelen 1804-ben mint udvari hivatalnok meghalt, sakkautomatája Mälzel bécsi mechanikus kezébe került, ki szintén több útazást tett meg vele. 1822-ben az automatával Párisban volt, 1854-ben Philadelphiában, hol a gépezet egy tüzeset alkalmával megsemmisült. —

Kempelen beszélő automatája, feltalálójának halála után egy berlini mechanikus kezébe került, ki azt 1821-ben megjavítva mutatta be, de ennek ellenére se kellett akkora feltűnést, mint a sakkautomata, mely egy párisi sakklubban, hol a legnagyobb mesterek fordultak meg, majdnem minden játszmát megnyert.

Midőn a bécsi Mälzel a sakkautomatát Amerikában bemutatta, szerencsétlenség történt vele. A belsejében levő ember eltűszentette magát. E szokatlan zaj, mely a gépezet belsejéből hallatszott s a gyülekezet mély csendjét megtörte, természetesen nagy feltűnést keltett, azonban a

Az „Országos Magyar Szövetség“ megalakulván kibocsátotta fölhívásait. — Közöljük alapszabályaiból a következőket:

Kivonat az alapszabályokból.

4. §. A szövetség célja a magyar társadalom szervezése az egységes magyar nemzeti állam védelmezésére s a magyarság elsőbbségének biztosítására, szemben minden olyan törekvéssel, amelynek célja az állam magyar nemzeti jellegének és egységének megváltoztatása.

7. §. A szövetség alapító tagjai lehetnek amaz egyének és jogi személyek (törvényhatóságok, társaságok, egyesületek, szövetkezetek, részvénytársaságok és cégek), kik a szövetség vagyónához egyszer s mindenkorra kétszáz koronával járultak.

8. §. Rendes tag, az alapszabályok belügyminiszeri megerősítéséig, egyszerű aláírás alapján, azután pedig a 9. §-ban körülírt tagfelvétel útján lehet minden 18 évet betöltött kifogástalan jellemű férfi és nő.

11. §. Minden tag részt vehet a szövetség közgyűlésein, ahol tanácskozó, indítványozó, cselekvő- és szenvedő-választói joga van és egyúttal osztályosa is mindazon jogoknak és előnyöknek, melyekkel a szövetség rendelkezik.

12. §. Minden tag köteles a szövetség célját legjobb tehetsége szerint szolgálni és törekvéseit előmozdítani. A rendes tagok tagsági díj fejében egyszerre vagy féléves részletekben két koronát fizetnek. A belépés három évi tagságra és díjfizetésre kötelez.

21. §. Ahol a szövetségnek legalább tíz tagja van, egy vidéki bizottság alakulhat.

A vidéki bizottságok a magok ügyrendjét saját külön viszonyaiknak megfelelően állítják össze. Feladatuk a saját vidékükön felmerülő s a szövetség ügyeit érdeklő helyi és napi kérdéseket megbeszélni s ezekről létrejött véleményüket aztán a középponti választmányal közölni. A tagsági díjakat tagjaiktól maguk hajtják be és szolgáltatják be a középpontnak (Múzeum-körút 10.). Működésükről minden év végén jelentést tesznek a középponti választmányának.

IRODALOM.

Gyakorlati baromfitenyésztés címen új könyvet írt Parthay Géza az Országos Baromfitenyésztési Egyesület igazgatója. A könyv behatóan foglalkozik a tyúk-, pulyka-, gyöngytyúk-, kacsa- és ludtenyésztéssel. Részletesen ismerteti mind azon fajtákat írás és kép-

prűssenés nem volt egész bizonyosan felismerhető. Mälzel azonban megtartotta lélekjelenét és így szólt engedjék meg uraim, hogy a játékot egy negyed órára felfüggeszthessem, mert egy rugó eltört. Erre áttolta automatáját a szomszédos szobába, hol szerencsétlen társát jól összeszidta, mire visszatért és kijelentette, hogy a kár helyre van hozva.

Más alkalommal valaki felakarta fedezni Mälzel titkát és tüzet kiáltott, azt gondolván, hogy az automatában levő személy ijedtében jelentkezni fog. Azonban Mälzel akkor is nyugodt maradt és automatáját gyorsan a másik szobába vitte.

Mälzel a múlt század harmincas éveiben halt meg Amerikában. Hogy az automata titkát ki örökölte, nem tudjuk, de annyi bizonyos, hogy Kempelen automatájának 1854-ben Philadelphiában történt megsemmisülése után is fennmaradt a titok, mert néhány évtizeddel később, valami „Ajeb“ nevezetű sakkautomata tünt fel a különlegességi színházakban.

Kempelen báró megérdemli annak elismerését, hogy ő találta fel legelőször a sakkautomatát. —

A—a.

ben, melyek a tenyésztésben a legnagyobb hasznot adják. Parthay több ideig volt külföldi tanulmányúton, ezen könyvében összegezte külföldi tapasztalatait így a „Gyakorlati Baromfitenyésztés“ nemcsak a legjobb baromfitenyésztési munka, hanem nélkülözhetetlen, segédeszköze a szaktenyésztőnek és minden baromfitartó gazdasszonynak, mert ebből megtanulhatja, hogy és miképp lehet a baromfiakat sikeresen és haszonnal tenyészteni. A művet 73 csinos kép teszi érdekessé; ára 3 korona. Megrendelhető ezen összeg előleges beküldése mellett a Szárnyasaink kiadóhivatalában Budapesten Rottenbiller útca 30. szám.

Mint értesülünk, legközelebb két nagyszabású új irodalmi képes vállalat indul meg. Az egyiknek címe: „A világirodalom klasszikus regényei“ és szerkesztését Radó Antal és Tóth Béla a külföldi irodalmaknak e két legavatottabb ismerője, vállalta el. Ez a gyűjtemény egyöntetű, díszes, képes kiadásban a világirodalom legjobb regényeinek jeles új fordításával fogja gazdagítani a magyar irodalmat. A másik vállalat címe: „Magyar regényírók“ és szerkesztésére a kiadócégnak Mikszáth Kálmánt sikerült megnyernie. Ebben a vállalatban színjava fog megjelenni annak, amit az utolsó száz év magyar regényirodalma termelt. Ez a gyűjtemény is illusztrálva, igen díszes kiadásban fog a könyvpiacra kerülni. Az egymást kiegészítő két vállalatról legközelebb bocsátják ki a részletes prospektust a kiadók, a Franklin-társulat és a vele kapcsolatos Lampel-Wodianer-féle könyvkiadócégnak.

Szerkesztői üzenetek.

... f. Köszönjük. Novelláskája pünkösdi számunkban fog megjelenni. —

T. Sándornak, Fehértemplom. — Vajon mikor érkezik? A tolladban van-e még, vagy a vasúton akadt el?

CSARNOK

Meghalt a Marczy.

(Írta: Scarron.*)

Virágfakasztó vasárnap délután, mikor már gyülekezni kezdenek a klubba a partnerek, mikor már ott sutorog az újságokkal Benke Gyula az olvasó-szobában, türelmetlenül dohogva, hol lehetnek a többiek, — ugyanebben az időben szomorú dolog történt egyik partnerünknel, ki otthon, ágyában, asztmától kínozva nehezen lélezett s halkán, szinte érthetetlenül hörögte: „Több levegőt, nyissatok ablakot!“ Ki kellett nyitni, a bágyadt tavaszi napfény utolsó sugarát rávetette, az üde, balzamos levegő beosont a napsugárral, de egyszersmind megjelent a halál is. A friss levegőtől gyorsabban emelkedett a hatalmas mellkas, mely száz évre látszott teremtvé lenni. „Ah, milyen jól esik, — szólt a beteg — már jobban vagyok.“ A halál ellenben azt mondta zordonan: „Gyere Marczy“ és vége volt. Az orvosok nem birtak tőle kicsikarni semmi időt még csak egy kegyelemtourt se. Ütött a hora canonica. Marczyinak menni kellett. Leszámolt és ment. Sohase látjuk többé.

Elfacsarodik a szívünk. Pedig Dániel Márton nem volt se nagy ember, aki után a közügyekben üresség maradt, nem volt fiatal ember sem, aki előtt még jövő áll, hatvannyolcz esztendő nyomta és mégis szokatlan lehangoltság érzése fogott el mindenkit s egy-egy köny lopódzott a szemekbe a klubban tegnap este, mikor ő helyette a szokott órában halála híre jött.

A klub egyik legrégebbi alakja volt, annyira hiányozni fog ő itt, mint mikor egy szobában a régi fali órát leveszik, amely ott ismerősen ke-

tyezett harminc esztendeig. Mintha nem is az a szoba volna az már.

A régi világból való típus. Ravasz örmény, a hogy mondani szokták. De ez a ravaszsága is olyan egyszerű, naiv volt, mint egy gyermeké, hogy könnyen át lehetett rajta látni. Hatalmas, daliás alak még most is (négy nap előtt), erőteljes, egyenes, mint a nádszál, piros, egészséges, szabályos arccal, elevenen villogó, értelmes szemekkel, fényes, koromfekete hajjal és szakállal. Mint ember humánus, tisztességes, szép jellemű, jószívű, megbízható, hű barát, csupa szív, úgy, hogy csak szeretni lehetett az öreg „Murczust“ (ez volt a bizalmas neve barátai közt).

Életrajzot Marczyról írni nem igen lehet, — s ez az ő legnagyobb dicsősége. Nem lehet pedig azért, mert Marczyval soha sem történt semmi. Bekerült a parlamentbe — és mert bekerült, hát ott volt és punctum. Ott volt a nélkül, hogy észrevették volna, hogy ott van; nem nyüzsgött, nem kapaszkodott, nem voltak afférjai, kínos incidensei, nem voltak minduntalan „aggályai“, s nem kellett minduntalan flastromokat rakni rá a nyugtalanságai ellen. Ott volt mindaddig, míg az új inkompatibilitási törvény nem lépett életbe. Azontúl kiesett a parlamentből (szerencsére puhára esett, a Nobel-féle dinamitba), de szinte a nélkül, hogy azt észre lehetett volna venni. Az örménynek vagy nagyon nagy hely kell, vagy nagyon kis helyen elfér.

De persze azért mégis van curriculum vitae-je, tarka, de zajtalan, mint a lapályokon járó pataké. Született Erzsébetvárosban és mint Bóthlen Gábor gróf szeretett vele incselkedni, kecskéket ringattak a bölcsőjét. Volt aljegyző Felső-Fejérmegyében, majd tanfelügyelő Nagy-Küküllőmegyében, 1869 óta pedig Erzsébetvárost képviselte az országgyűlésen, egyetlen ciklus kivéve, amikor Issekutz kibuktatta. Ez az öt esztendő egyetlen keserű szaka élélének, melyet szelid verőfényben töltött el családja és barátai körében, a boldog emberek igen kicsike csoportjához tartóznán.

Világi rangok után nem epekedett, tanfelügyelői voltaért királyi tanácsos lett (akkor még ritka volt az örmény királyi tanácsos).

Azontul nem várt a jövőtől semmit, csak a kártyajárás javulását. Mert a kártyázás volt egyetlen szenvedélye. Már hat órákor első volt a klubban, nehogy kimaradjon a parthiekből. Kicsibe játszott, csak éppen mulatságból, de ezt el nem mulasztotta volna semmiért. A csodálatos kártyafigurák vonzották, ingerelték, felvillanyozták, s egészen más emberré tették. A milyen gavallér, egyeneslelkű ember volt a rendes életben, e kis koboldok, ezek a stüssi vadászok és kuoni pástorok mindenféle uniformra rávettek; nincs az a csel, furfang, ravaszság, finta, amit fel ne használt volna a partnerek ellen, kiket kiszámított módon intimidált, felbőszített, kifárasztott, szórakozottakká tett, hogy legyőzhesse őket. Mert mint egy szenvedélyes hadvezér, csatának tartott minden egyes játszmat és jónak minden eszközt a parthie-megnyerésre. Akik nem ismerték, könnyen tulerősen ítelték meg e miatt. De mi nekünk így volt ő mulatságos a mókáival, griffjeivel, apró fogásaival. Sőt ezek nélkül Marczy nem is lett volna az igazi, a valóságos Marczy.

Az utolsó időkben már nagyon előfogta az asztma, lélekzete elfogyott a lépcsőkön, a füstös kártyaszobában konvulzív köhögési rohamok lepték meg, de Marczy küzdött ellenök és játszott, hiába küldözgettük: „Eredj haza Marczy. Megöl ez a levegő Marczy“.

Orvosai tengerre küldözgették:

— Két doktor van még számodra, — mondták — a Napfény és a Tenger. Ezek még segíthetnek rajtad.

Két doktor, de egyik se játszik kalabriászt, se a Napfény, se a Tenger.

*) Scarron — Mikszáth Kálmán.

„Az Újság“ 1904-ik évi 109-ik számából. — Marczy — Dániel Márton. —

Marcsi nem ment. Nem birt megválni a biztos partnereitől. Akkor jött aztán a halál és elvitte Marcsit tegnap délután.

Mikor este összejöttünk és szomorúan leültünk a játékhoz ő nélküle, akkor ő már ott állott valahol a menny kapuinál, ahol Szent Péter kikérdezgette.

— Ki vagy? Mi voltál?
 — Képviselő voltam harminc évig a magyar országgyűlésen.
 — Csináltál valamit?
 — Mindent megszavaztam.
 — Hm. És mire vitted?
 — Királyi tanácsos lettem.
 — Milyen nemzetbeli vagy?
 — Örmény.
 — Mit? Örmény?! És mégis csak királyi tanácsos?! — kiáltott fel Szent Péter fejcsóválva.
 — Nagyon jámbor ember lehettél. Bejöhetsz az Úr országába.

Felhívás!

A „Maros-Vásárhelyi Székely-Társaság“ 12 különböző irányú, több-kevesebb költséggel járó székelyföldi kirándulás tervezetét és költségvetését állította egybe. Ezt 5000 példányban fogja kiadni folyó évi május havában. E füzet számára hirdetések is vesz fel a társaság. Egy oldal ára, — minden oldalon csak egy hirdetés lesz — 10 K. Szöveg és pénz április hó 30-ig a társaság címére, vagy Ad. Árpád könyvnyomdáshoz küldendő.

Maros-Vásárhely, 1904. április hó 7-én.
 Dr. Gillyén Kálmán, Székelyföldi Társaság elnöke, Székelyföldi Társaság titkára.

Felelős szerkesztő: Dr. Gillyén Kálmán.
 Kiadó laptulajdonos: Scholtes Albert.

HIRDETÉSEK.

Szám: 733—904.

Versenyárgyalási hirdetmény.

Szab. kir. Erzsébetváros Tanácsa a város tulajdonában levő 16 lóerejű gőzgéppel, 3 kövel és condensációval ellátott gőzmalom haszonbérbeadására végett folyó évi **április hó 30-án d. e. 10 órakor** a tanácsház üléstermében tartandó **zárt írásbeli versenyárgyalást** hirdet.

Kikiáltási ár **500 korona** évi haszonbér.

Árverezni akarók kötelesek ajánlatétel előtt 50 korona bánatpénzt lefizetni.

A részletes feltételek a polgármesteri irodában a hivatalos órák alatt bármikor megtekinthetők.

Szab. kir. Erzsébetváros Tanácsa.

Erzsébetváros, 1904. április hó 13-án.

Trajanovits János,
 polgármester.

38 2—2

Május 1-jétől kezdve egy jó házból való fiú

tanoncnak

felvétetik

39 2—2

Seer János fodrásznál Erzsébetvároson.

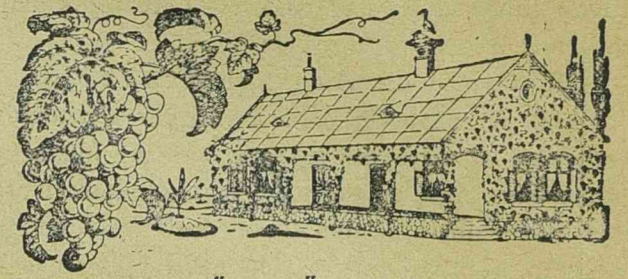
Ingyen és bérmentve kap
 mindenki egy kezelési könyvecskét, melyből bárki képes

legfinomabb likőröket és rumot
 hideg úton minden készülék nélkül még a legkisebb mennyiségben is országsszerte ismert arómáimmal előállítani. **Watterich A.** Budapest, VII., Dohány-utca 5. sz. alatt. 25 6—10

MEGJELENT! Első leg-agyobb magya szabásati magántanulási tankönyv 350 oldal-, 10 rajzzal, fűzve: 10 korona, kötve: 12 korona, férfi- és női szabók részére. Fehérnemű szakkönyv 1 korona. Szabászatra tanítványokat elfogadok. **Mehr Sámuel**, okl. műszabász-15 tanító Budapest, VII. Kazinczy-utca 36/H. 11—13

Biztos keresetet

nyújtunk minden állású egyének sorsjegyek eladásával új törvényes módszerünk szerint. — Nem részlet-üzlet. — Ajánlatok intézendők: „**Sorsjegy letéti bank**“-hoz, 14 11—26 Budapest, VIII. József-körút 16.

SZŐLŐLUGAST
 ültessünk minden ház mellé és kertjeinkben, föld- és homoktalajban.

Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas, (bár mind kuszó természetű) mert nagyobb része ha megnő is, termést nem hoz, ezért sokan nem értek el eredményt eddig. Hol lugasnak alkalmas fajokat ültettek, azok bőven ellátják házukat az egész szőlőérés idején a legkitünőbb muskatály és más édes szőlőkkel.

A szőlő hazánkban mindenütt megterem s nincsen oly ház, melynek fala mellett a legesekélyebb gondozással felnevelhető nem volna, ezenkívül más épületeknek, kerteknek, kerítéseknek stb. a legremekőbb díszé anélkül, hogy legkevesebb helyet is elfoglalna az egyébre használható részekből. Ez a legháladosabb gyümölcs, mert minden évben terem.

A fajok ismertetésére vonatkozó, színes fénynyomatu katalogus bárkinek ingyen és bérmentve küldetik meg, aki címét egy levelezőlapon tudatja. 23 7—14

Érmelléki első szőlőoltványtelep
 Nagy-Kágya, u. p. Székelyhid.

Egy háztartási mérleg

ingyen.

Mesésen olcsó árak mellett küldöm szét túlhalmozott raktáromból világhírű kiválóságukért általánosan kedvelt

MEXIKÓI EZÜST ÁRUIMAT

és pedig:

6 darab mexikó ezüst asztali kés, 6 darab mexikó ezüst evővillát, 6 darab mexikó ezüst evőkanalat, 12 darab mexikó kávéskanalat, 6 darab kiváló desszertkést, 6 darab kiváló desszertvillát, 1 darab mexikó ezüst levesmerítő kanál, 1 darab mexikó ezüst tejmerítő, 1 darab elegáns szalon asztali gyertyatartót

46 darab összesen csak 6 forint 50 krajcár.

Minden megrendelő ezenkívül jutalomképpen egy szavatosság mellett pontosan működő 12½ kiló hordképességű háztartási mérleget kap teljesen díjtalanul. — A mexikói ezüst egy teljesen fehér fém (belül is), melynek tartósságáért és kiváló minőségeért 25 évi jótállást vállalok. — Szétküldés a pénz előleges beküldése esetén, vagy utánvétellel történik az európai raktárból:

DENKER JÓZSEF közp. forgalmi áruháza Budapest, VII., Hernád-u. 54.

3 frt 40 kr. utánvétellel egy vég szépségi vászon 6 teljes férfi vagy női ingre, 90 cm. széles, kitűnő minőségben, 5 évi jótállással; számos elismerés. — **4 frt 50 kr.** utánvétellel egy elegáns férfi öltönyre, 3 méter divatos szövet, tetszés szerinti színben kapható

DENKER JÓZSEF Budapest, VII., Hernád-u. 54.

5 koronáért

küldök 4½ kiló (kb. 50 drb) kevéssé megsérült finom enyhe piperezappant, rózsá, liliumtej, orgona, ibolya, rezeda, jászmin s gyöngyvirágból szépen összeválogatva. A pénz előleges beküldése esetén vagy utánvétellel küldi

Denker József Budapest, Hernád-u. 54.

Mintákat nem küldök, a nagy forgalom miatt lehetetlen.

10 11—20

HIRDETÉSEKET

jutányos árban elfogad az

„Erzsébetváros és vidéke“
 kiadóhivatala.